

Sygn. akt III AUa 1942/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 września 2012 r.

Sąd Apelacyjny - III Wydział Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku

w składzie:

Przewodniczący:	SSA Michał Bober (spr.)
Sędziowie:	SSA Grażyna Horbulewicz SSA Iwona Krzeczowska - Lasoń
Protokolant:	stażysta Emilia Romanik

po rozpoznaniu w dniu 26 września 2012 r. w Gdańsku

sprawy J. R.

przeciwko

Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G.

o rentę w drodze wyjątku

na skutek apelacji J. R.

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku VII Wydziału Pracy i Ubezpieczeń Społecznych z dnia 9 sierpnia 2011 r.,
sygn. akt VII U 1192/11

1. oddala apelację

2. zasądza od Skarbu Państwa - Sądu Apelacyjnego w Gdańsku na rzecz adwokata M. L. – Kancelaria Adwokacka w G.
kwotę 147,60 zł (sto czterdzieści siedem 60/100) tytułem kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu.

Sygn. akt III AUa 1942/11

UZASADNIENIE

Wnioskodawca J. R. odwołał się od decyzji, którą Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wstrzymał skarżącemu od dnia 01.09.2007r. wypłatę renty przyznanej w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

W odpowiedzi na odwołanie organ rentowy wniósł o oddalenie odwołania.

Pismem procesowym z dnia 01.06.2010r. ubezpieczony wniósł o zaliczenie okresu pracy wykonywanej w Zakładzie Karnym w R. do okresu zatrudnienia.

Pismem z dnia 24 czerwca 2010r. Dyrektor Aresztu Śledczego w E.poinformował, iż wnioskodawca J. R. otrzymuje rentę w wysokości 656,63 zł wpłacaną przez PZU S.A. Oddział w I. miesięcznie a nadto ma zapewnione niezbędne środki medyczne, badania lekarskie i medykamenty adekwatne do stanu zdrowia i potrzeb - nieodpłatnie.

Pismem procesowym z dnia 17 lipca 2010r. pełnomocnik ubezpieczonego wskazał, iż wnioskodawca otrzymuje comiesięczną rentę wpłacaną przez PZU S.A. w wysokości 875,50 zł od 2003r. a nadto załączył odpis wyroku Sądu Wojewódzkiego z dnia 05 grudnia 1984r.

Zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy w Gdańsku oddalił odwołanie opierając rozstrzygnięcie na następujących ustaleniach i rozważaniach:

Prezes Zakładu Ubezpieczeń Społecznych przyznał J. R. prawo do renty w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ust 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych.

Decyzją z dnia 05 września 2007r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych Oddział w G. wstrzymał od dnia 01.09.2007r. wpłatę renty przyznanej w drodze wyjątku na podstawie art. 83 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych ubezpieczonemu J. R.. W uzasadnieniu decyzji wskazano, iż podstawą wstrzymania prawa do prawa renty w drodze wyjątku jest pobyt J. R. w Zakładzie Karnym, gdzie ubezpieczony ma zapewnione środki utrzymania.

J. R. jest osadzony w Areszcie Śledczym w E., wcześniej był osadzony w Zakładzie Karnym w R.. J. R. ma przyznaną stałą, dożywotnią rentę wyrównawczą od J. A. i Państwowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K. na zasadzenie odpowiedzialności in solidum, z tytułu szkody doznanej w wyniku wypadku z dnia 20.07.1980r. Renta wpłacona jest przez PZU S.A. Inspektorat w K. od dnia 01.01.1985r. Na dzień 12.07.2010r. jej wysokość wynosi 875,50 zł. Wnioskodawca ma przyznane prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy na stałe od dnia 01.08.2010r., przyznane decyzją z dnia 12.12.2010r

Sporne w niniejszej sprawie było jedynie, czy wnioskodawca spełniał na dzień wstrzymania prawa do renty w drodze wyjątku tj. 01.09.2007r. nadal przesłanki do tego prawa w oparciu o regulację art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tj. DZ. U. z 2004r., nr 39, poz. 353 ze zm.) (dalej: ustawa o emeryturach i rentach z FUS)

Stosownie do treści art. 83 ust. 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (tekst jedn.: z 2009 r. Dz. U. Nr 153, poz. 1227 ze zm.), ubezpieczonym oraz pozostałym po nich członkom rodziny, którzy wskutek szczególnych okoliczności nie spełniają warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty, nie mogą - ze względu na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek - podjąć pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym i nie mają niezbędnych środków utrzymania, Prezes Zakładu może przyznać w drodze wyjątku świadczenia w wysokości nieprzekraczającej odpowiednich świadczeń przewidzianych w ustawie.

Regulacja z art. 83 ustawy w zakresie uznaniowości budziła wielokrotnie wątpliwości i z uwagi na powyższe była wielokrotnie przedmiotem rozważań Sądów Administracyjnych.

Ze wskazanego przez Sąd Okręgowy orzecznictwie NSA wyłania się pogląd, że szczególny charakter tej regulacji, pozwalającej na uzyskanie świadczenia, odpowiadającego świadczeniu ubezpieczeniowemu, przez osoby niespełniające warunków do uzyskania świadczeń w trybie zwykłym. Świadczenia te nie mają charakteru roszczeniowego, są finansowane z budżetu państwa (art. 83 ustawy), zaś ustawa ich przyznanie pozostawia uznaniu Prezesa ZUS.

Z przepisu z art. 83 ustawy wynikają przesłanki warunkujące przyznanie świadczenia w drodze wyjątku wśród których ustawodawca wymienia przesłankę braku niezbędnych środków utrzymania.

W rozpoznawanej sprawie skarżący nie tego warunku, gdyż z przeprowadzonego postępowania dowodowego jednoznacznie wynika, iż posiada niezbędne środki na utrzymanie, a środkami tymi jest przyznana stała, dożywotnia renta wyrównawczą od J. A.i Państwowego Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Inspektorat w K.na zasadzenie odpowiedzialności in solidum, z tytułu szkody doznanej w wyniku wypadku z dnia 20.07.1980r., wpłacona miesięcznie przez PZU S.A. Inspektorat w K.od dnia 01.01.1985r., i której wartość w lipcu 2010r. wynosiła 875,50 zł.

Ponadto jak wskazywał pozwany w decyzji z dnia 05.09.2007r. wstrzymującej prawo do renty orzeczonej w drodze wyjątku przesłanką taką jest także osadzenie w Areszcie Śledczym, w którym ubezpieczony ma zapewnione wszystkie niezbędne środki na utrzymanie w tym wyżywienie, nocleg a nadto niezbędne środki medyczne, badania lekarskie i leki medykamenty adekwatne do stanu zdrowia i potrzeb.

Z uwagi na powyższe, argumenty podnoszone przez wnioskodawcę w zakresie braku środków na utrzymanie nie znalazły potwierdzenia w przeprowadzonym postępowaniu dowodowym i to przesądziło o oddaleniu odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 05.09.2007r.

Apelację od wyroku wywiódł wnioskodawca zarzucając rozstrzygnięciu naruszenie przepisów prawa. W uogólnionych argumentach zawartych w uzasadnieniu apelacji apelant skarży się na warunki odosobnienia, łamanie praw człowieka oraz wymierzanie kar godzących w podstawową egzystencję.

Uzupełniając apelację na rozprawie, pełnomocnik wnioskodawcy wskazał, że w jego ocenie doszło do naruszenia prawa wnioskodawcy do obrony albowiem ostatnia rozprawa odbyła się mimo złożenia przez małżonkę wnioskodawcy, będąca jego pełnomocnikiem, wniosku o odroczenie rozprawy.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja, jako nieuzasadniona, podlegała oddaleniu.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do najdalej idącego zarzutu naruszenia prawa wnioskodawcy do obrony (który – gdyby okazał się uzasadniony – skutkowałby uchynieniem wyroku i stwierdzeniem nieważności postępowania) wskazać należy, że zarzut ten nie znajduje uzasadnienia. Jak wynika z załączonej przez pełnomocnika wnioskodawcy kopii korespondencji elektronicznej wniosek o odroczenie rozprawy został nadany do sekretariatu Sądu w dniu rozprawy tuż przed jej rozpoczęciem bez jakiegokolwiek wyjaśnienia przyczyn, dla których miałby być uwzględniony. Pomijając więc fakt, że pełnomocnik wnioskodawcy nie zadbał, by wniosek o odroczenie rozprawy został złożony w taki sposób, by dotarł do składu orzekającego przed rozpoczęciem rozprawy, to z jego treści nie wynika, z jakich przyczyn wniosek ten Sąd powinien uwzględnić. Samo zaś złożenie wniosku bez wskazania jakichkolwiek niemożliwych do przezwyciężenia przeszkód w stawiennictwie nie mogło skutkować odroczeniem rozprawy. Wskazać nadto trzeba, że także zawodowy pełnomocnik procesowy ustanowiony wnioskodawcy z urzędu w postępowaniu apelacyjnym nie wskazał na takie okoliczności, które mogłyby uzasadniać odroczenie ostatniej rozprawy wyznaczonej przed Sądem I instancji, na której zapadło orzeczenie. W tym stanie sprawy trudno jest dopatrzeć się jakichkolwiek okoliczności świadczących o tym, że wnioskodawca został pozbawiony prawa do obrony przed Sądem I instancji.

Rozstrzygnięcie nie może zostać wzruszone również w oparciu o argumenty merytoryczne. Pomijając w tym miejscu, że w samym uzasadnieniu obszernej apelacji trudno jest doszukać się takiej argumentacji, która podważałaby ustalenia i oceny Sądu instancji, to również zawodowy pełnomocnik procesowy nie tylko, że nie potrafił odwołać się skutecznie do takiej argumentacji, ale składając wyjaśnienia utwierdził w przekonaniu co do prawidłowości rozstrzygnięcia. Bezsprzecznie bowiem słusznie wskazał Sąd I instancji, że prawo do świadczenia z ubezpieczenia społecznego (w tym także przyznanego w drodze wyjątku) ustaje z momentem ustania którejkolwiek z przesłanek, dla których świadczenie przyznano.

Zgodzić się należy z Sądem I instancji, że wnioskodawca przebywając w warunkach przymusowej izolacji ma zapewnione środki utrzymania. Obowiązek dostarczenia takich środków przez Państwo tak w zakresie zaspokojenia podstawowych potrzeb higienicznych, żywieniowych oraz leczenia jest zagwarantowany szeregiem przepisów

powszechnie obowiązującego prawa jak przepisy ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny wykonawczy (Dz.U. Nr 90, poz.557 ze zm.) oraz wydanych na jego podstawie a obowiązujących w 2007r. przepisów rozporządzeń wykonawczych jak np. rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 13 listopada 2003 r. w sprawie warunków i sposobu zaopatrzenia osób osadzonych w zakładach karnych i aresztach śledczych w protezy, przedmioty ortopedyczne i środki pomocnicze (Dz.U. Nr 204, poz.1986), rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 31 października 2003 r. w sprawie szczegółowych zasad, zakresu i trybu udzielania świadczeń zdrowotnych osobom pozbawionym wolności przez zakłady opieki zdrowotnej dla osób pozbawionych wolności (Dz.U. Nr 204, poz.1985). Okoliczność, że wnioskodawca przez cały okres sporny od pozbawienia prawa do renty w drodze wyjątku do uzyskania renty z tytułu niezdolności do pracy przebywał w odosobnieniu nie budzi wątpliwości. Fakt ten wynika choćby z korespondencji kierowanej przez wnioskodawcę do pozwanego w następstwie wydania zaskarżonej decyzji w 2007r. Z punktu widzenia zaś koniecznych obowiązków Państwa dla zabezpieczenia sytuacji socjalnej i zdrowotnej wnioskodawcy nie ma większego znaczenia, czy odosobnienie odbywa się w ramach tymczasowego aresztowania czy też pozbawienia wolności. Nie mają dla tej oceny znaczenia również eksponowane w apelacji przez wnioskodawcę rzekome naruszenia jego praw przez władze więzienne czy organy penitencjarne. Wnioskodawca dysponuje wachlarzem środków zaskarżenia tych decyzji, które podejmowane są – jak twierdzi - wbrew obowiązującym przepisom i z prawa wnoszenia tych środków korzysta. Sam fakt ewentualnego uchybienia obowiązującym przepisom przez organ, do którego dyspozycji wnioskodawca pozostaje nie ma natomiast żadnego znaczenia z punktu widzenia obowiązków Zakładu Ubezpieczeń Społecznych.

Dodatkowym argumentem wzmacniającym tą część argumentacji Sądu I instancji jest oczywiście fakt otrzymywania przez wnioskodawcę renty odszkodowawczej z PZU. Jak wywodził przed Sądem II instancji pełnomocnik wnioskodawcy, świadczenie to wnioskodawca w większej części przekazywał swojej małżonce na zaspokojenie jej potrzeb. Tym samym oczywistym jest wniosek, że skarżący posiada niezbędne środki utrzymania, skoro nie korzysta w całości z przyznanej mu renty odszkodowawczej przeznaczając ją na potrzeby innego – choćby najbliższego – członka rodziny.

Słusznie Sąd I instancji wskazał, że prawo do świadczeń z ubezpieczeń społecznych (w tym przyznanych w drodze wyjątku) ustaje w sytuacji, gdy ustanie którykolwiek warunek wymagany do uzyskania tego prawa (art.104 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 roku o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jt.: Dz.U. z 2009 r. Nr 153 poz. 1227 ze zm.).

Warunki uzyskania renty wyjątkowej określa art.83 ust.1 ustawy, wymieniając wśród nich: 1) posiadanie przymiotu osoby ubezpieczonej tudzież członka rodziny pozostałego po ubezpieczonym; 2) niespełnienie warunków wymaganych w ustawie do uzyskania prawa do emerytury lub renty wskutek szczególnych okoliczności; 3) brak możliwości podjęcia pracy lub działalności objętej ubezpieczeniem społecznym z uwagi na całkowitą niezdolność do pracy lub wiek; 4) brak niezbędnych środków utrzymania. Odpadnięcie któregokolwiek ze wskazanych warunków powoduje zatem ustanie prawa do świadczenia.

Niezależnie od ustalonego przez Sąd I instancji niespełnienia warunku braku niezbędnych środków utrzymania, z czym korespondują dotychczasowe rozważania Sądu Apelacyjnego, wskazać należy, że wnioskodawca nie spełniał także drugiego z ww. warunków i to od 15.11.1991r. albowiem od tej daty spełniał warunki do uzyskania renty inwalidzkiej z systemu ubezpieczeń społecznych.

Okoliczności skutkujące przyznaniem wnioskodawcy prawa do renty wyjątkowej istniały w 1981r., kiedy to wnioskodawca utracił zdolność do pracy, zaś obowiązujące wówczas przepisy uniemożliwiały uzyskanie prawa do renty inwalidzkiej, a obowiązujący wówczas art.116 ustawy z dnia 23 stycznia 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz.U. Nr 3, poz.6 ze zm.) pozwalała na przyznanie świadczenia w drodze wyjątku. Przypomnieć warto, że wnioskodawca nie spełniał warunków do uzyskania prawa do renty inwalidzkiej mimo, że legitymował się okresem zatrudnienia od 16.12.1974 do 14.01.1974, od 06.06.1975 do 23.10.1975, od 28.11.1975 do 08.06.1977 i od 10.06.1977 do 11.08.1979 w warunkach zakładu karnego a to ze względu na to, że okres

ten nie był ani okresem zatrudnienia w rozumieniu art.8 ustawy, ani okresem równorzędnym z okresem zatrudnienia w rozumieniu art.9 ustawy ani też okresem zaliczanym do okresu zatrudnienia w rozumieniu art.10 ustawy.

Sytuacja prawna w tej materii zmieniła się z dniem 15.11.1991r., kiedy to weszły w życie przepisy ustawy z dnia 17 października 1991 r. o rewaloryzacji emerytur i rent, o zasadach ustalania emerytur i rent oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz.U. Nr 104, poz.450 ze zm.) Stosownie do art.2 ust.2 pkt 4 ustawy Za okresy składkowe uważa się również przypadające przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy następujące okresy, za które została opłacona składka na ubezpieczenie społeczne albo za które nie było obowiązku opłacania składek na ubezpieczenie społeczne (...) okresy pracy wykonywanej w czasie odbywania na obszarze Państwa Polskiego kary pozbawienia wolności, kary aresztu za wykroczenie oraz w czasie tymczasowego aresztowania - w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy określonego dla takiej pracy. Tak więc już z tą datą (przy uwzględnieniu art.6 ust.1 pkt 1 ustawy w zw. z art.33 ust.1 pkt 4 ustawy z dnia 14 grudnia 1982 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin. (Dz.U. Nr 40, poz.267 ze zm.) wnioskodawca spełnił warunki uzyskania prawa do renty inwalidzkiej i warunki te zachował przez cały czas. W konsekwencji z dniem 15.11.1991r. wnioskodawca przestał spełniać wskazany wyżej warunek, od którego uzależnione jest uzyskanie renty wyjątkowej.

Aby jednak uzyskać świadczenie wnioskodawca musiał złożyć wniosek o świadczenie oraz zaświadczenie wykazujące, że we wskazanym wyżej okresie pozbawienia wolności wykonywał on pracę w wymiarze czasu pracy nie niższym niż połowa pełnego wymiaru czasu pracy określonego dla takiej pracy. Te zaś elementy konieczne do uzyskania świadczenia zostały wykazane w 2010r., kiedy to wnioskodawca złożył wniosek o świadczenie (01.10.2010r.) wraz z zaświadczeniem z ZK w S. z dnia 28.05.2009r. a w konsekwencji uzyskał rentę z tytułu niezdolności do pracy. Gdyby więc wnioskodawca miał kierować do różnych instytucji ochrony prawa korespondencję zawierającą inwektywy pod adresem pracowników ZUS zdecydował się na złożenie popartego właściwym dokumentem wniosku o przyznanie renty z tytułu niezdolności do pracy już w 2007r., to już wówczas świadczenie by uzyskał.

W tym stanie rzeczy apelacja została oddalona stosownie do art.385 k.p.c..

O kosztach nieopłaconej obrony z urzędu Sąd Apelacyjny orzekł na podstawie art.108, 98 k.p.c. oraz §13 ust.2 pkt 2, §12 ust.2, §19 pkt 1 i §2 ust.3 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r.w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz.U. Nr 163, poz.1348 ze zm.).